

18. Starptautiskā migrācija

Zaiga Krišjāne, Elīna Apsīte-Beriņa, Ģirts Burgmanis,
Sigita Šulca

Starpvalstu migrācija ir ietekmējusi iedzīvotāju skaita izmaiņas Latvijā pēc neatkarības atjaunošanas. Latvija no migrantu saņēmējvalsts padomju periodā ir kļuvusi par izceļošanas valsti. Tāpat ir mainījušās migrācijas formas un ģeogrāfija. Šajā nodaļā plašāk tiks aplūkota starpvalstu migrācija kopš 1991. gada, detalizētāk analizējot situāciju kopš 2004. gada, kad Latvija kļuva par ES dalībvalsti. Papildus tam tiks aplūktas pēdējo gadu atgriešanās migrācijas iezīmes (2014–2016).

Latvija 40 gadus pēc Otrā pasaules kara bija pievilcīgs galamērķis migrantiem no citiem PSRS reģioniem, tā piesaistīja ar darbvietām un augstāku dzīves līmeni. Migrācijas rezultātā tika būtiski izmainīta gan iedzīvotāju etniskā, dzimuma un vecuma struktūra, gan saimnieciskais profils, kas līdz ar centralizētās plānošanas ekonomikas sabrukumu kļuva nekonkurētspējīgs. Mūsdienās Latvija ir kļuvusi par emigrācijas valsti pašu iedzīvotājiem. Latvijā, tāpat kā citās ES jaunajās dalībvalstīs, novecojošais iedzīvotāju sastāvs un gados jaunu cilvēku izceļošana veicina iedzīvotāju depopulāciju. Šie procesi mazina izredzes uz pilnvērtīgu paudžu maiņu, kā arī sabiedrības atjaunotni, tādējādi neveicinot valsts izaugsmi.

1. Starpvalstu migrācijas formas un ģeogrāfija: no austrumiem uz rietumiem

Mūsdienās būtiski ir mainījusies izpratne par migrāciju, parādījušās jaunas formas un vairs nevar novilkt krasu robežu starp pagaidu migrāciju un pilnīgu pārcelšanos uz dzīvi citā valstī (Castles, 2002; Massey et al., 1993; Engbersen et al., 2013). Oficiālie statistikas dati šos procesus pilnībā neatspoguļo, jo tie balstās uz administratīvajos datu avotos reģistrētajiem faktiem.

Migrācijas statistika Latvijā tiek sagatavota atbilstoši divām Eiropas Padomes un Parlamenta regulām – Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai (ES) Nr. 1260/2013 (2013. gada 20. novembris) par Eiropas demogrāfijas statistiku un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai (EK) Nr. 862/2007 (2007. gada 11. jūlijs) par Kopienas statistiku attiecībā uz migrāciju un starptautisko

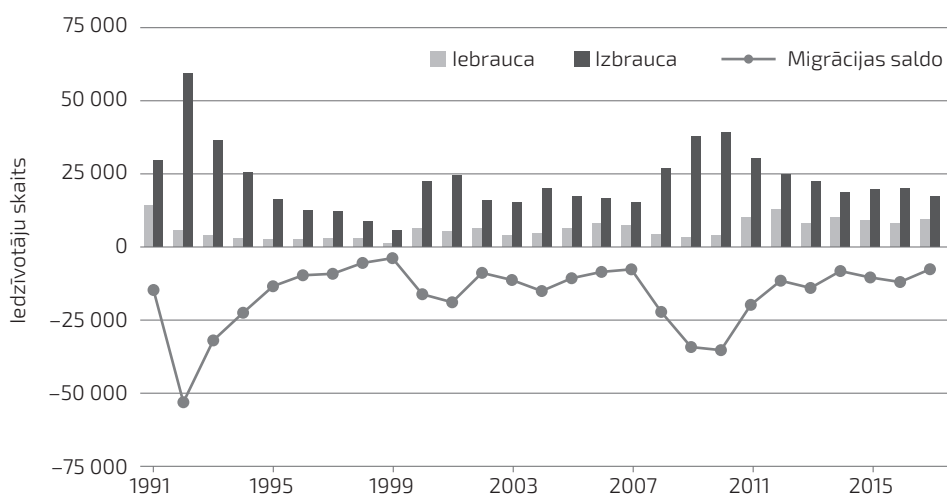
aizsardzību. Atbilstoši Regulā Nr. 1260/2013 2. panta definīcijās noteiktajam “pastāvīgā dzīvesvieta” ir vieta, kurā persona parasti pavada dienas atpūtas daļu, neņemot vērā īslaicīgu prombūtni izklaides, brīvdienu pavadīšanas, draugu un radnieku apciemošanas, darišanu, ārstniecības vai svētceļojumu nolūkā vismaz gadu. Attiecīgi par ilgtermiņa starptautiskajiem migrantiem tiek uzskatītas personas, kuras pārceļas uz pastāvīgu dzīvesvietu, šķērsojot valsts robežu.

Mūsdienās daudzi migranti neatbilst tradicionālajām migranta pazīmēm – uzturēšanās ilgums valstī ilgāk par gadu un pastāvīgās dzīvesvietas maiņa. Daudzi cilvēki, it īpaši deviņdesmitajos gados un pirmajos gados pēc ES paplašināšanās, izbrauca ar domu atgriezties pēc pāris mēnešiem vai gadiem un savu dzīvesvietas maiņu nedeklarēja (Krišjāne et al., 2007). Arī pētījumi citās valstīs norāda, ka cilvēki biežāk dodas uz ārvalstīm, it īpaši ekonomisku motīvu vadīti, uz neilgu laiku vai arī atkārtoti vairākas reizes, nevis pastāvīgi maina dzīvesvietu (Mansoor and Ouillin, 2007; Okolski, 2007; Hazans, Philips, 2010; Engbersen, Snel, 2013; Lang et al., 2015).

Darbā izmantoti Latvijas Republikas CSP dati par reģistrēto migrāciju, Eurostat, ārvalstu statistikas un citu institūciju dati, kā arī Latvijā un ārvalstīs dzīvojošo iedzīvotāju aptauju rezultāti.

Kopš 1990. gada sākuma migrācijas rezultātā Latvijā iedzīvotāju skaits ir samazinājies gandrīz par pusmiljonu (457 tūkst.). Starptautiskās ilgtermiņa migrācijas rezultātā iedzīvotāju skaits 2010.–2017. gadā samazinājās par 121,2 tūkst. (LR CSP, 2018).

Starptautisku migrāciju Latvijā kopš valstiskās neatkarības atjaunošanas (1991) var iedalīt vairākos posmos, ko iezīmēja gan sociālekonomiskie, gan arī politiskie procesi valstī.

18.1. attēls. Starptautisku migrācija Latvijā (LR CSP, 2018)

1.1. Starpvalstu migrācijas formas un ģeogrāfija pirms iestāšanās Eiropas Savienībā (20. gs. 90. gadi un 21. gs. sākums)

90. gadu sākums iezīmējās ar migrāciju austrumu virzienā, jo bijušās PSRS postpadomju telpā migrācija starp republikām ieguva starpvalstu statusu. Šis pārmaiņas atspoguļojās arī migrācijas plūsmās. Par dominējošo kļuva izceļošana no valsts, migrācijas plūsmas bija virzītas austrumu virzienā uz NVS valstīm. No Latvijas izbrauca tie cilvēki, kas bija saistīti ar padomju pārvaldes aparātu un padomju karaspēku, kā arī Latvijas industrializācijas rezultātā no bijušās Padomju Savienības reģioniem brīvprātīgi rekrutētie un uz darbu nosūtītie. Latvijas iedzīvotāji šajā periodā visvairāk izceļoja uz Krieviju un Baltkrieviju, Ukrainu un Vāciju.

Kopš 90. gadu vidus ir iezīmējusies arī migrācijas virziena maiņa no ilgu laiku dominējošās nu jau postpadomju telpas (no austrumiem) uz rietumiem. Latvija no imigrācijas zemes bija kļuvusi par emigrācijas valsti.

1.2. Starpvalstu migrācijas formas un ģeogrāfija pēc Eiropas Savienības paplašināšanās

Būtiskas izmaiņas migrācijas plūsmās ienes Latvijas iestāšanās Eiropas Savienībā 2004. gada 1. maijā. Tā pavēra daudz plašākas iespējas migrācijai, bet īpaši – brīvai darbaspēka kustībai. Sākotnēji šādas iespējas jaunajām ES dalībvalstīm (ES-8) piedāvāja tikai 3 no 15 t. s. vecajām ES dalībvalstīm (ES-15): Lielbritānija, Īrija un Zviedrija. Kā pēdējās 2011. gadā ierobežojumus Latvijai un parējām ES-8 dalībvalstīm atcēla Vācija un Austrija.

Nozīmīgākās migrācijas plūsmas kopš 2004. gada bija uz Lielbritāniju un Īriju. Īpaši strauji ārvalstīs dzīvojošo Latvijas iedzīvotāju kopiena veidojās Īrijā (skat. V nodaļu).

Būtiski migrācijas procesus ietekmēja 2008. gada globālā ekonomiskā krīze. Ekonomiskās lejupslīdes rezultātā Latvijas iekšzemes kopprodukts kritās par 15%, ļoti strauji pieauga bezdarbs visos valsts reģionos. Tas savukārt veicināja emigrācijas pieaugumu. Tāpēc šim periodam ir svarīgi pievērst uzmanību, analizējot starpvalstu migrācijas procesus.

Pēckrīzes periodā, uzlabojoties ekonomiskajai situācijai, arī migrācijas apjomi sāk stabilizēties (18.1. attēls).

Lai plašāk raksturotu Latvijas starpvalstu migrācijas iezīmes pēc iestāšanās ES, iedalīsim periodu kopš 2004. gada trīs posmos. Lai raksturotu šos periodus, izmantota 2016. gadā maijā veiktā piecās ārvalstīs (Lielbritānijā, Īrijā, Vācijā, Zviedrijā un Norvēģijā) dzīvojošo Latvijas iedzīvotāju aptauja. Respondenti tika iedalīti pēc ierašanās laika minētajās valstīs: ES paplašināšanās posms līdz ekonomiskajai krīzei (2004–2007), ekonomiskās krīzes posms (2008–2012) un posms pēc ekonomiskās krīzes (2013–2016). Izvērtējumam

izmantots t. s. atgrūšanās un pievilkšanās (*push and pull*) migrācijas modelis, kas parāda, kādi apstākļi izraisa izceļošanu no valsts un kādi savukārt piesaista migrantus galamērķa valstī (Lee, 1966). Šajā pētījumā minētā modeļa pamatā izmantoti migrācijas motīvi.

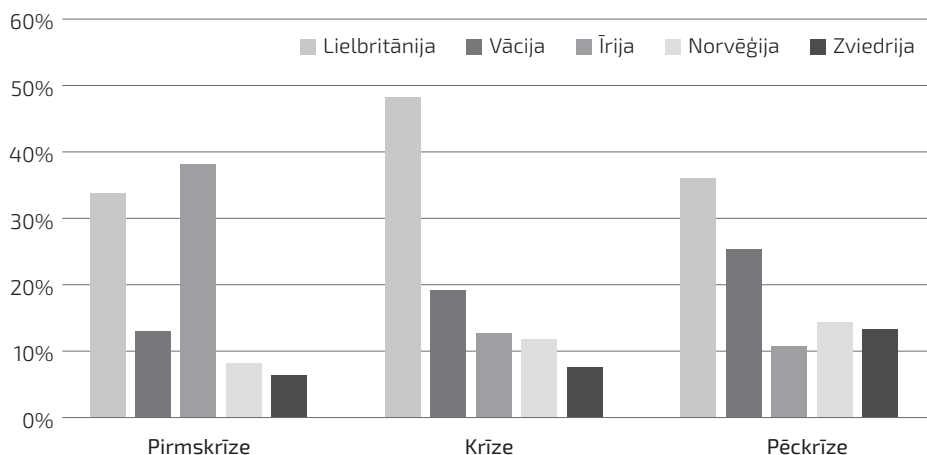
Papildus tam izceltie periodi labi raksturo migrācijas plūsmu ģeogrāfiju un motīvus.

Ģeogrāfija

Pirmos gadus pēc ES paplašināšanās nozīmīgākie galamērķi bija Lielbritānija un Īrija. Globālās ekonomiskās krīzes periodā izteikti sāk dominēt Lielbritānija, samazinās izbraukušo skaits uz Īriju, jo arī šo valsti skar ekonomiskā lejupslīde. Šajā periodā daudzi Latvijas iedzīvotāji dodas uz Vāciju, it īpaši kopš 2011. gada maija, kad šajā valstī vairs nav nepieciešamas darba un uzturēšanās atļaujas astoņu ES jauno dalībvalstu (ES-8) pilsoņiem. Pēckrīzes periodā par nozīmīgāko galamērķi paliek Lielbritānija, bet būtiski ir augusi migrācijas plūsma uz Vāciju, kā arī Norvēģiju, savukārt ir mazinājusies uz Īriju. Migrācijas plūsmu ģeogrāfija atspoguļojas arī respondentu sadalījumā (18.2. attēls).

Migrācijas motīvi

Ārvalstīs dzīvojošie Latvijas iedzīvotāji visbiežāk kā svarīgākos motīvus izceļošanai no valsts pēc ES paplašināšanās norādījuši zemu atalgojumu (28,6%), darba perspektīvu trūkumu Latvijā un nespēju veikt ikmēneša maksājumus. Zemais atalgojums ir visbiežāk minētais iemesls aizbraukšanai no Latvijas pēc ES paplašināšanās un pēckrīzes periodā, bet atšķiras to pieminēšanas biežums respondentu atbildēs (sākotnēji to min 24,4%, bet pēckrīzes periodā – jau 34,5%). Salīdzinot izceļošanas motīvus šajos trīs periodos, redzam katram

18.2. attēls. Respondentu sadalījums pēc dzīvesvietas un ierašanās perioda ārvalstīs

periodam raksturīgas iezīmes. Sākotnējā posmā izbraukšanu no valsts noteica zemais iedzīvotāju ienākumu līmenis. Tāpat tiek minēti dažādi ģimenes apstākļi. Salīdzinoši mazāk respondenti runā par nespēju veikt gan ikdienas maksājumus, gan arī kredītmaksājumus. Krīzes periodā dubultojs respondentu atbilžu skaits, kurās minēta darbavietas likvidācija (attiecīgi 8,3% un 16%). Tāpat būtiski pieaudzis to cilvēku skaits, kuri nespēj nokārtot kredītsaistības un tāpēc bija spiesti emigrēt. Šo procesu pastiprināja hipotekārās kreditēšanas pieaugums mājokļa iegādei. Sākoties ekonomiskajai krīzei, daudzi jauno mājokļu īpašnieki zaudēja darbu un bija spiesti doties uz ārzemēm, lai varētu veikt kredītmaksājumus. Visbiežāk minētais iemesls ekonomiskās krīzes periodā ir darba perspektīvu trūkums Latvijā. Pēc krīzes periodā savukārt visbiežāk tiek minēts zemais atalgojums un darba iespējas Latvijā, kā arī nespēja veikt ikdienas maksājumus (18.1. tabula).

Kopumā Latvijas iedzīvotāji kā nozīmīgāko piesaistes motīvu ārvalstīs min lielākas atalgojuma iespējas (46,6%). Tas ir visbiežāk nosauktais iemesls visos trīs posmos. Ekonomiskās krīzes periodā šo motīvu ir norādījis katrs otrais

18.1. tabula. Atgrūdošie iemesli, kas pamudināja aizbraukt

Izstumjošie apstākļi (faktori)	Pirms krīzes	%	Krīzes	%	Pēc krīzes	%	Kopā	%
Darbavietas likvidācija	61	8,3	155	16	77	9	293	11,4
Nespēja segt kredītmaksājumus	60	8,1	132	13,6	117	13,7	309	12,0
Nespēja veikt ikmēneša maksājumus	156	21,1	258	26,6	240	28	654	25,5
Zems atalgojums	180	24,4	258	26,5	296	34,5	734	28,6
Darba perspektīvu trūkums Latvijā	153	20,7	294	30,3	253	29,5	700	27,3
Ģimenes apstākļi	179	24,2	243	25	212	24,7	634	24,7
Neskaidrība/nedrošība par nākotni	176	23,8	247	25,4	199	23,2	622	24,2

18.2. tabula. Piesaistes iemesli, kas pamudināja doties uz ārvalstīm

Piesaistošie faktori	Pirms krīzes	%	Krīzes	%	Pēc krīzes	%	Kopā	%
Ģimenes apstākļi	204	27,6	301	31,0	258	30,1	763	29,7
Augstāks atalgojums ārvalstīs	329	44,5	434	44,7	429	50,1	1192	46,4
Labāki darba apstākļi ārvalstīs	250	33,8	386	39,8	319	37,2	955	37,2
Karjeras un izaugsmes iespējas	136	18,4	287	29,6	193	22,5	616	24
Peļņa konkrētam mērķim	205	27,7	259	26,7	276	32,2	740	28,8
Svešvalodu apgušana	124	16,8	157	16,2	146	17	427	16,6
Jauna dzīves pieredze	148	20,0	183	18,8	197	23	528	20,6

respondents (50,1%), kurš bija devies uz ārzemēm šajā periodā. Tāpat respondenti norāda, ka ārvalstīs pievilcīgāki ir labāki darba apstākļi. Visos aplūkotos posmos svarīga ir ģimenes motīva loma. Krīzes periodā kā svarīgs motīvs tiek minētas peļņas iespējas konkrētam mērķim – kreditmaksājumiem. Nozīmīgas ir arī karjeras un izaugsmes iespējas un jaunas dzīves pieredzes gūšana. Šie faktori gan norāda, ka papildus ekonomiskajai un ģimenes migrācijai iezīmējas arī t. s. dzīvesveida migrācija (King, 2018), gan parāda transnacionālas migrācijas iezīmes (King, 2012).

2. Emigrācija un atgriešanās Latvijā

Reģistrētās starpvalstu migrācijas dati liecina, ka pēdējos gados visvairāk izceļo no Rīgas, Pierīgas un Latgales reģiona. Izbraucēju vidū nedaudz augstāks ir vīriešu īpatsvars (56,1%), t. sk. 2014.–2016. gadā (54,8%). Šajā periodā visos reģionos dominējošā izceļotāju vecumgrupa bija 25–34 gadi, ieskaitot visaugstāko šīs vecumgrupas īpatsvaru Latgalē (33,8%). Rīgā un Pierīgā salīdzinoši augsts ir emigrantu īpatsvars vecumā no 35 līdz 44 gadiem. Savukārt Kurzemē, Vidzemē, Latgalē un Zemgalē augsts ir gados jaunāku izbraucēju īpatsvars vecumgrupā no 15 līdz 24 gadiem. Tas parāda, ka salīdzinoši daudz jauniešu no šiem reģioniem pēc izglītības iegūšanas uzreiz dodas uz ārzemēm un ka ir izveidojies jauns migrācijas plūsmu modelis – iedzīvotāji no reģioniem dodas ne tikai uz galvaspilsētu vai valsts centrālo daļu, bet arī uz ārzemēm.

18.3. tabula. Emigrantu profils Latvijas reģionos 2014.–2016. gadā (procentos) (izveidots, izmantojot LR CSP datus)

Pazīme	Raksturojums	Emigrācijas reģions						X ²
		RĪGA	PIERĪGA	LATGALE	ZEMGALE	KURZEME	VIDZEME	
Dzimums	Vīrietis	51,3%	56,1%	52,3%	51,2%	53,2%	55,3%	83,673**
	Sieviete	48,7%	43,9%	47,7%	48,8%	46,8%	44,7%	
Vecums	0–14	11,5%	13,2%	13,5%	13,4%	12,9%	11,2%	152,961**
	15–24	18,8%	18,5%	19,7%	18,5%	19,4%	20,0%	
	25–34	30,3%	26,1%	33,8%	30,8%	31,3%	31,6%	
	35–44	18,4%	21,3%	15,5%	16,6%	16,2%	15,7%	
	45–59	17,2%	18,4%	13,7%	16,1%	15,9%	18,1%	
	60+	7,0%	5,0%	3,9%	4,5%	4,3%	3,4%	

Piezīme: Hī kvadrāta (X²) kritērijs statistiski nozīmīgs pie ** $p < 0,01$.

Latvijas iedzīvotāji ne tikai aizbrauc no valsts, bet arī atgriežas. 2016. gadā veiktā Latvijas iedzīvotāju aptauja liecina, ka 14,3% respondentu ir migrācijas pieredze. Viņi kopš Latvijas iestāšanās ES vismaz 3 mēnešus ir dzīvojuši ārvalstīs, bet 5,8% ir uzturējušies ārzemēs vairākas reizes.

Dati par reģistrēto starpvalstu migrāciju parāda, ka valstī iebraukušo vidū 2014.–2016. gadā vairāk nekā 60% ir personas, kuras ir Latvijas valstspiederīgie (Latvijas pilsoņi vai nepilsoņi vai arī dzimuši Latvijā), kādu laiku dzīvojušas ārzemēs un imigrējušas uz Latviju (LR CSP). Šajā periodā tādu personu ir 17 900. Aplūkojot reģionālo sadalījumu, redzams, ka 33,4% no viņiem atgriezās Rīgā, 16% – Pierīgā, 15,8% – Latgalē, 12,9% – Kurzemē, 12% – Zemgalē, bet vismazāk – 9,8% – Vidzemē. Gan valstī kopumā, gan reģionos remigrantu vidū dominē vīrieši, to reģionālajā sadalījumā vērojamas statistiski būtiskas atšķirības (18.4. tabula). Visos reģionos dominējošo remigrantu grupa ir vecumā no 25 līdz 34 gadiem, Vidzemē šī grupa veido gandrīz 1/3 (32,1%) no visu atgriezušos skaita. Salīdzinoši augsts atgriezušos skaits visos reģionos ir arī bērniem vecumā līdz 14 gadiem. Tas liecina, ka atgriežas ģimenes ar bērniem. 15–24 gadus vecu remigrantu īpatsvars ir lielāks Kurzemē un Vidzemē, bet zemāks Rīgā un Pierīgā. Savukārt Rīgā ir augstāks gados vecāku remigrantu īpatsvars (9,8%), bet salīdzinoši zemākais tas ir Vidzemē un Latgalē (attiecīgi 5,9%).

Attiecinot emigrantu skaitu (2014–2016) pret perioda vidējo iedzīvotāju skaitu novados un republikas pilsētās, redzams, ka 28 administratīvi

18.4. tabula. Remigrantu profils Latvijas reģionos 2014.–2016. gadā (procentos) (izveidots, izmantojot LR CSP datus)

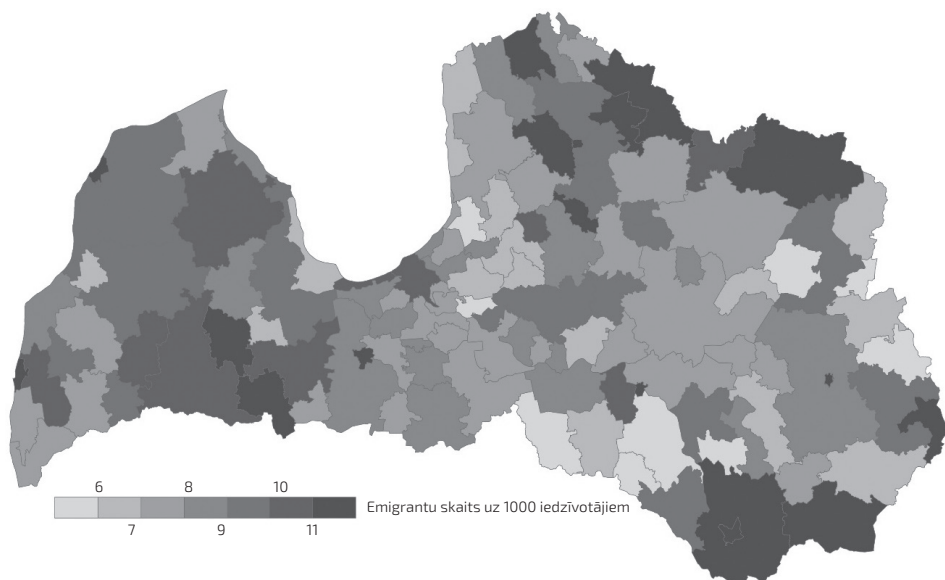
Pazīme	Raksturojums	Remigrācijas reģions						X ²
		RĪGA	PIERĪGA	LATGALE	ZEMGALE	KURZEME	VIDZEME	
Dzimums								
	Vīrietis	53,7%	54,7%	59,9%	57,3%	53,9%	56,5%	36,256**
	Sieviete	46,3%	45,3%	40,1%	42,7%	46,1%	43,5%	
Vecums								
	0–14	20,3%	25,6%	23,6%	25,7%	23,1%	23,3%	152,961**
	15–24	5,6%	6,1%	7,0%	7,0%	7,4%	7,3%	
	25–34	28,3%	27,6%	31,1%	29,6%	29,6%	32,1%	
	35–44	18,1%	16,1%	15,3%	14,8%	14,5%	15,9%	
	45–59	17,9%	16,2%	17,1%	15,6%	17,9%	15,4%	
	60+	9,8%	8,3%	5,9%	7,3%	7,4%	5,9%	

Piezīme: Hī kvadrāta (x²) kritērijs statistiski nozīmīgs pie ** p < 0,01.

teritoriālajās vienībās emigrantu skaits bijis vismaz 10 promiles (18.3. attēls), t. sk. visās republikas pilsētās. Tāpat augsta emigrācijas intensitāte promilēs novērota atsevišķos novados Igaunijas pierobežā (Strenču, Valkas, Mazsalacas, Alūksnes, Apes novadā), Lietuvas pierobežā (Auces, Saldus novadā), Baltkrievijas pierobežā (Daugavpils, Krāslavas novadā) un Krievijas pierobežā (Zilupes novadā). Zemāka emigrācijas intensitāte ir lauku pašvaldībās, kas atrodas tuvāk republikas pilsētām un kam raksturīgs neliels iedzīvotāju skaits. Lielai daļai šo pašvaldību iedzīvotāju darbavietas nodrošina tuvumā esošās republikas pilsētas. Izteikti tas redzams Jelgavas, Rēzeknes, Jēkabpils un Liepājas gadījumā, kamēr Daugavpils, Valmieras un Ventspils tuvumā esošajām atsevišķām pašvaldībām raksturīgā emigrācijas intensitāte ir augstāka par 10 promilēm.

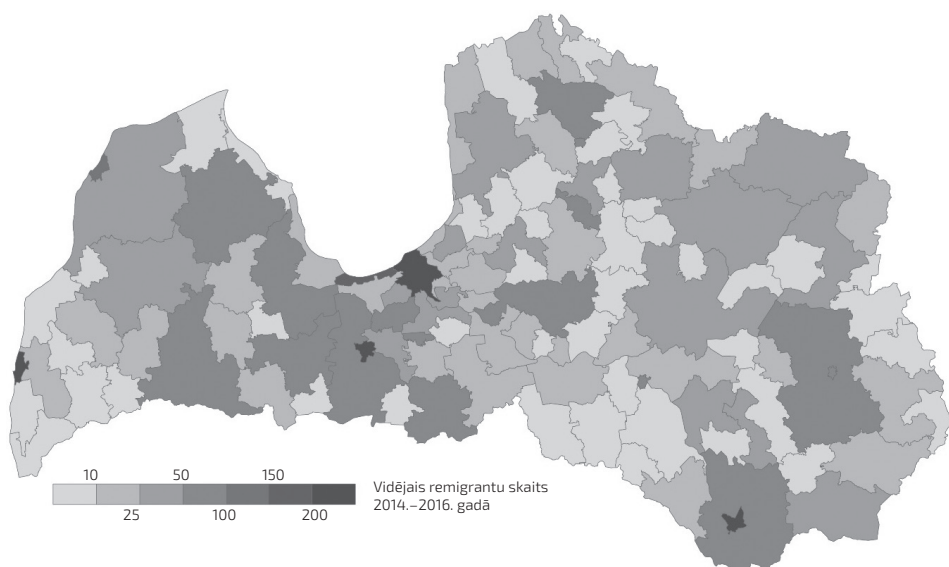
No visām republikas pilsētām Rīgai, kas Latvijas mērogā tiek raksturota kā ekonomisko un sociālo aktivitāšu centrs, raksturīgi viszemākie emigrācijas rādītāji. Arī apkārtesošajām pašvaldībām rādītāji ir salīdzinoši zemi. Tas skaidrojams ar darbavietu nodrošinājumu galvaspilsētā, kas piedāvā alternatīvu starpvalstu migrācijai.

Lielākais remigrantu skaits laika posmā no 2014. līdz 2016. gadam ir atgriezies Rīgā (18.4. attēls) – vairāk nekā 1800 iedzīvotāju vidēji gadā. Vidēji 200–400 remigrantu gadā atgriezušies citās Latvijas republikas pilsētās – Daugavpilī (371), Liepājā (257) un Jelgavā (218). Tikmēr Jūrmalā un Ventspilī remigrantu skaits šajā periodā bijis attiecīgi 155 un 105 remigranti vidēji gadā.

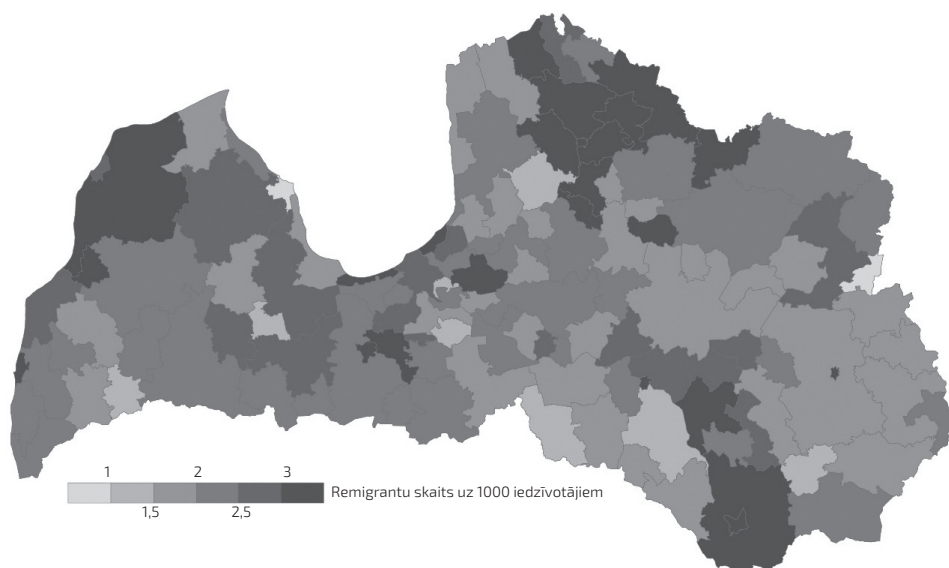
18.3. attēls. Starpvalstu emigrācijas rādītāji Latvijā 2014.–2016. gadā (promilēs, vidēji gadā)

Avots: autoru izveidots, izmantojot LR CSP datus.

18.4. attēls. Vidējais remigrantu skaits Latvijas pašvaldībās 2014.–2016. gadā

Avots: autoru izveidots, izmantojot LR CSP datus.

18.5. attēls. Remigrantu skaits Latvijas pašvaldībās uz 1000 iedzīvotājiem attiecībā pret vidējo iedzīvotāju skaitu novados no 2014. līdz 2016. gadam (promilēs, vidēji gadā)

Avots: autoru izveidots, izmantojot LR CSP datus.

No novadiem augstākie remigrācijas rādītāji raksturīgi tām pašvaldībām, kas ietver pilsētas, kuras darbojas kā lokālas nozīmes ekonomiskie un darba vietu nodrošinājuma centri. Izteiktākie piemēri ir Talsu, Tukuma un Ogres novads, kas ietver reģionālas nozīmes centrus. Turklāt Tukuma un Ogres novads atrodas netālu no Rīgas.

Kopumā augstākie remigrācijas rādītāji raksturīgi teritorijām ar lielāku iedzīvotāju skaitu, kurās ir augstāks darbavietu piedāvājums un ekonomiskā aktivitāte.

Attiecinot remigrantu skaitu pret iedzīvotāju skaitu pašvaldībās, iespējams saskatīt līdzīgas iezīmes, kā analizējot kopējo remigrantu skaitu novados, tomēr atšķirīgas ir lauku teritorijas, kur intensitāte ir visaugstākā. Kartē ar augstākajiem rādītājiem izceļas, pirmkārt, republikas pilsētas, otrkārt, lauku pašvaldības, kas atrodas netālu no atsevišķām republikas pilsētām. No pilsētām augstākie rādītāji ir Daugavpili, Jelgavai, Liepājai, Valmierai, Jēkabpili un Rēzeknei. Interesanti, ka augsti remigrācijas rādītāji ir vairākos novados, kas atrodas Ventspils, Valmieras, Daugavpils un Jēkabpils tuvumā. Līdzīga situācija redzama arī, izvērtējot emigrācijas rādītājus (18.5. attēls). Tas ļauj secināt, ka šajās pilsētās vienlaikus ir augsti gan emigrācijas, gan remigrācijas rādītāji.

Migrācijas globālais raksturs iezīmē vēl vienu jaunu tendenci, kas saistīta ar jaunas pieredzes un zināšanu gūšanu. Atgriežoties izceļojušie bagātina vietējo darbaspēku ar gūto pieredzi un jaunām iemaņām, kaut arī dažkārt tās nav savā, bieži vien augstāk kvalificētā profesijā. Te redzams t. s. izglītotu, kvalificētu iedzīvotāju pieplūdums un aprites (*brain gain and brain circulation*) process. Protams, jāakcentē tas, ka notiek arī kvalificētu speciālistu aizplūšanas (*brain drain*) process, kad daudzi izglītoti cilvēki aizbrauc no valsts. Pētījumā iegūtos rezultātus apstiprina arī citi pētījumi Latvijā un ārvalstīs (skat. Lulle u. c., 2006; Eglīte u. c., 2006; Williams, 2006; Engbersen et al., 2013; Mieriņa u. c., 2015).

Nobeigums

Emigrācija no Latvijas dažādos periodos 21. gadsimta sākumā norāda uz daudzveidību un migrācijas plūsmās iesaistīto iedzīvotāju grupu dažādību. Nereti emigrācija no Latvijas un iesaistīšanās darba tirgū citviet, īpaši ekonomisko satricinājumu un nestabilitātes periodā, ir bijušas plaši izmantotas stratēģijas Latvijas iedzīvotāju vidū (McCollum et al., 2017). Savukārt atpakaļmigrācija Latvijai ir vērtīgs ieguvums cilvēkkapitāla atgūšanā, valsts kopējā un reģionu attīstībā, kā arī turpmākā valsts atjaunošanā. Atgriešanās migrācijas potenciāla veicināšana Latvijā saistāma ar valsts un privātām iniciatīvām, it īpaši apstākļos, kad atpakaļmigrācijas tendences pastiprina politiskā un ekonomiskā nestabilitāte citviet Eiropā.

Literatūra un avoti

- Castles, S. (2002) Migration and Community Formation under Conditions of Globalization. *International Migration Review*, 36 (4): 1143–1168.
- Eglīte, P., Markausa, I., Pavlina, I., Brants, M. (2006) Brīvprātīgā prombūtne no Latvijas pēc pievienošanās ES. Darbiem un atpūtai veltītais laiks 2003. g. *Apcerējumi par Latvijas iedzīvotājiem*, 12: 7–57.
- Engbersen, G. B. M., Leerkes, A. S., Grabowska-Lusinska, I., Snel, E., Burgers, J. P. L. (2013) On the Differential Attachments of Migrants from Central and Eastern Europe: A Typology of Labour Migration. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 39 (6): 959–981. Doi: 10.1080/1369183X.2013.765663.
- Engbersen, G., Snel, E. (2013) Liquid Migration: Dynamic and Fluid Patterns of Post-accession Migration flows. In: Glorius, B., Grabowska-Lusinska, I., Kuvik, A. (Eds.) *Mobility in transition: Migration Patterns after EU Enlargement*. Amsterdam: Amsterdam University Press, 21–40.
- Hazans, M., Philips, K. (2010) The Post-Enlargement Migration Experience in the Baltic Labor Markets. In: Kahanec, M. and Zimmermann, K. F. (eds.). *EU Labor Markets After Post-Enlargement*. Berlin Heidelberg: Springer-Verlag, 255–301.
- King, R. (2012) Geography and Migration Studies: Retrospect and Prospect. *Population, Space and Place*, 18 (2): 134–153.
- King, R. (2018) Theorising new European youth mobilities. *Population, Space and Place*, 24 (1).
- Krišjāne, Z., Eglīte, P., Bauls, A., Lulle, A., Bērziņš, M., Brants, M., Cunska, Z., Ģedovska, I., Ivbulis, B., Krūzmētra, Z., Kūle, L., Markausa, I. M., Niklass, M., Pavlina, I., Titova, N., Vanaga, S., Vilciņš, A., Zariņa, I. B. (2007) *Darbspēka ģeogrāfiskā mobilitāte*. Rīga: LU, Labklājības ministrija.
- Lang, T., Glorius, B., Nadler, R., Kovács, Z. (Eds.) (2016) *Return Migration and Regional Development in Europe*. Palgrave Macmillan UK.
- Latvijas Republikas Centrālā statistikas pārvalde (LR CSP). Demogrāfiskie rādītāji, dati par migrāciju.
- Lee, E. (1966) A Theory of Migration. *Demography*, 3 (1): 47–57 [<http://www.jstor.org/stable/2060063>].
- Lulle, A., Indāns, I., Laizāne-Jurkāne, M., Znotiņa, L. (2006) *Latvija un brīva darbspēja kustība: Īrijas piemērs*. Rīga: Valsts prezidentes kancelejas Stratēģiskās analīzes komisija, 29 lpp.
- Mansoor, A., Ouillin, B. (eds.) (2007) Migration and Remittances: Eastern Europe and the Former Soviet Union. In: *Publication of the World Bank*. Washington.
- Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A., Taylor, J. E. (1993) Theories of International Migration: A Review and Appraisal. *Population and Development Review*, 19 (3): 431–466.
- McCollum, D., Apsite-Berina, E., Berzins, M., Krisjane, Z. (2017) Overcoming the Crisis: the Changing Profile and Trajectories of Latvian Migrants. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 43 (9): 1508–1525.
- Mierīņa, I. (red.) (2015) *Latvijas emigrantu kopienas: cerību diaspora*. Rīga: LU Filozofijas un socioloģijas institūts.
- Okolski, M. (2007) Europe in Movement: Migration from/to Central and Eastern Europe. In: *Proceedings of the Central European Forum for Migration Research (CEFMR)*. Warsaw.
- Williams, M. A. (2006) Lost in Translation? International Migration, Learning and Knowledge. *Progress in Human Geography*, 30 (5): 588–607.